

Lekarz i jego pacjent
– pacjent i jego lekarz

Lekarz i jego pacjent – pacjent i jego lekarz

Studia z dziejów literatury i medycyny

Redakcja

Dariusz Lewera, Angela Bajorek, Edward Białek

Wrocław 2021

Lekarz i jego pacjent – pacjent i jego lekarz
Studia z dziejów literatury i medycyny

Redakcja

Dariusz Lewera, Angela Bajorek, Edward Białek

Wrocław 2021

Recenzenci

Prof. dr hab. Urszula Glensk (Uniwersytet Wrocławski)

Prof. dr hab. Michał Musielak (Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego
w Poznaniu)

Książka ukazuje się dzięki wsparciu:

Dolnośląska
Izba
Lekarska

Uniwersytet
Wrocławski

Komisji Kształcenia Dolnośląskiej Izby Lekarskiej we Wrocławiu,
JM Rektora Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie
i Rady Dyscypliny Naukowej Literaturoznawstwo
przy Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego

Ilustracja na okładce:

Der kleine Doktor, [w:] *Humoristische Jugendschriften*.

Darstellungen aus der fröhlichen Kinderwelt (red. M[atthäus] Trentsensky.)

– Wien: M. Trentsensky [ok. 1840]. 12 kart (sygn. B 3/40/4).

Ze zbiorów Bibliothek für Jugendbuchforschung (Benjamin-Sammlung), Frankfurt am Main

© Copyright by Authors and Quaestio, 2021

ISBN 978-83-65815-40-8

Quaestio

www.quaestio.com.pl

tel. (48) 784 614 124, e-mail: biuro@quaestio.com.pl

Spis treści

Przedmowa	9
Michał Rogoż	
Terapia śmiechem w filmie <i>Patch Adams</i>	11
Tobiasz Janikowski	
Niemiecki pacjent. Oblicza traumy w <i>Gabiniecie doktora Caligari</i> (1920) Roberta Wiene.	19
Agnieszka Miernik	
Lekarz i jego pacjent w literaturze i malarstwie	33
Jarosław Barański, Agata Strządała	
Postrzeganie medycyny i obraz własny lekarzy w wybranych utworach literackich z XVIII i XIX wieku	49
Grzegorz Kowal	
Janusz Korczak i jego młodzi pacjenci.	69
Aleksandra Budrewicz	
Lekarze a pacjenci w powieściach George Eliot i Elizy Orzeszkowej.	87
Stanisław Antczak, Ewa Baum	
Dr Zygmunt Klukowski i jego pacjenci w świetle wspomnień i dzienników <i>Zamojszczyzna 1918–1959</i>	103
Dariusz Lewera	
Praktyki medyczne na Pawiaku i w KL Auschwitz na podstawie pamiętników lekarzy-więźniów Felicjana Lotha i Władysława Fejkiela.	129

Bartłomiej Siek, Piotr Paluchowski	
Pacjenci czy ofiary? Obserwacje i wnioski na temat wariolizacji lekarza Matthiasa Ernsta Boretiusa	149
Angela Bajorek, Joanna Dybiec-Gajer	
Heinrich Hoffmann – kontrowersyjny frankfurcki humorysta i lekarz w „zamku obłąkanych”	165
Katarzyna Nowakowska	
Pisarz dychotomii w rękach psychoanalityków. O twórczej introspekcji Hermanna Hessego	181
Edward Białek, Justyna Radłowska	
Odludek z rodziny schizofreników, czyli Hermann Hesse w roli kuracjusza.	197
Beata Kołodziejczyk-Mróż	
Alfred Döblin jako lekarz i literat w opowiadaniu <i>Mord na kwiecie kaczeńca</i>	219
Piotr Majcher	
Christine Lavant i jej <i>Zapiski z domu wariatów</i>	231
Dorota Szczeńiak	
Trudny pacjent. Literackie zmagania Thomasa Bernharda z sarkoidozą płuc	243
Natalia Południak	
Gdy wróg staje się obiektem pożądania – romans niemieckiego lekarza-jeńca z Rosjanką jako motyw powieści H.G. Konsalika <i>Der Arzt von Stalingrad</i>	253
Jacek Rudnicki	
Twórczość literacka lekarzy jako metoda analizy życia zawodowego. Zarys problematyki	271
Radosław Łazarz	
Strategie narracyjne związane z wrocławską epidemią ospy prawdziwej na przykładzie wspomnień Michała Sobkowa	279
Berenika Dyczek	
Niesymetryczne interakcje lekarz – pacjent w książce Michała Sobkowa <i>Samo życie</i>	297

Jan Pacholski	
Gdzie jest lekarz? Śląskie źródła Świeradów i Cieplice w świetle osiemnastowiecznych relacji z podróży	311
Jacek Halasz	
Relacje lekarz – pacjent jako zagadnienie etyczne i terapeutyczne w ujęciu Tadeusza Kielanowskiego	345
Krzysztof Prętki	
Pozycja i znaczenie pacjenta w propozycjach reformatorskich systemu ochrony zdrowia w Polsce w latach 1980–1989	375

Varia

Jacek Rudnicki	
Impresje lekarza, hospitalizowanego z zakażeniem Covid-19	401
Jacek Rudnicki, Anna Romańska, Beata Łoniewska, Agnieszka Kordek, Przemysław Zenka	
Ontologia neonatologii w historii najnowszej i przyszłości	409
Indeks osób	419

Przedmowa

Oddajemy do rąk czytelników trzecią już monografię zbiorową będącą efektem współpracy literaturoznawców i historyków medycyny w ramach ogólnopolskiego interdyscyplinarnego projektu „Lekarz jako autor i bohater literacki” realizowanego od 2018 roku przez naukowców z Uniwersytetu Wrocławskiego, Oddziału Wrocławskiego Polskiego Towarzystwa Historii Nauk Medycznych, Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie, Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim i 105. Kresowego Szpitala Wojskowego z Przychodnią SPZOZ w Żarach, wspieranych przez Komisję Kształcenia i Komisję Historyczną Dolnośląskiej Izby Lekarskiej.

Zadanie badawcze, jakie postawili sobie uczestnicy trzeciej odsłony projektu, to naukowy opis sfery napięć zachodzących między lekarzem a pacjentem (kuracuszem), jakie mogą być elementem świata przedstawionego tekstów fikcyjnych dla dorosłych i młodszych odbiorców bądź też motywem przewodnim lub pobocznym biografii. Mogą być one rekonstruowane również na podstawie świadectw zaliczanych do egodokumentów (dzienniki, wspomnienia, autobiografie, relacje z podróży). Przedmiotem badań, których wyniki publikowane są na kartach tej monografii, są wypowiedzi osobiste oraz literackie kreacje postaci lekarzy i ich pacjentów umieszczonych w przestrzeni wyznaczonej przez granice danego zakładu opieki zdrowotnej (uzdrowiska), wypowiedzi problematyzujące relacje interpersonalne i sygnalizujące zjawiska charakterystyczne dla funkcjonowania zbiorowości w różnych podmiotach leczniczych. By poszerzyć formułę naszego projektu do udziału w nim zaprosiliśmy tym razem nie tylko lekarzy, historyków medycyny i literaturoznawców, lecz także przedstawicieli innych dyscyplin, np. badaczy takich tekstów kultury jak dzieła filmowe i malarskie.

Autorom poszczególnych rozdziałów serdecznie dziękujemy za udostępnienie wyników swoich naukowych eksploracji. Wyrazy wdzięczności za pomoc w sfinansowaniu wydania monografii kierujemy do przewodniczącego Komisji Kształcenia Dolnośląskiej Izby Lekarskiej we Wrocławiu prof. dra hab. Andrzeja Wojnara, Rektora Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie prof. dra hab. Piotra Borka i przewodniczącej Rady Dyscypliny Naukowej Literaturoznawstwo przy Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego prof. dr hab. Beaty Baczyńskiej.

Temat przewodni trzeciej edycji projektu – „Lekarz i jego pacjent – pacjent i jego lekarz” – wpisuje się w heroiczną walkę przedstawicieli wszystkich zawodów medycznych z tragicznymi skutkami pandemii. Niech tom ten będzie wyrazem hołdu, jaki jego autorki i autorzy składają lekarzom, pielęgniarkom, ratownikom medycznym i innym bohaterom zmagającym się z koronawirusem.

Dariusz Lewera, Angela Bajorek i Edward Białek

Indeks osób

A

Adams Hunter Doherty 11, 12
Adriaansz Adrian 43
Alcock Jan 154, 155, 156
Ambroziewicz Jerzy 281
Améry Jean 134
Anczyk Adam 257
Anczyk Edmund 257
Antczak Stanisław 103
Antonovsky Aaron 370
Antoszevska Beata 130
Arrieta Eugenio García 34, 35, 36
Arystoteles 36, 38
Aszkiełowicz Danuta 286

B

Bach Johann Sebastian 192, 199
Baczyńska Beata 10
Bajorek Angela 10, 165
Baliński Michał 51
Ball Hugo 186
Barański Jarosław 49, 130
Barlicki Norbert 136
Bartov Omer 116
Baum Ewa 103
Bazelon David 234, 235
Beatrycze 17
Bellert Józef 138
Benn Gottfried 275
Bernhard Thomas 243–252

Bernoulli Maria 186
Bernoulli Fritz 186
Bernstein Basil Bernard 304
Bialik Włodzimierz 254, 255
Białek Edward 10, 197, 217, 255
Białostocki Jan 43
Bichat Marie-François Xavier 90
Biegański Władysław 361
Bielska Ewa 279
Bleuer Eugen 220, 221
Blumhardt Christoph 184
Błachuta Tadeusz, ps. „Oldan” 120
Błaszczak Edward, ps. „Grom” 119
Boerhaave Hermann 150
Bohomolec Franciszek 50
Bolz Norbert 23
Borecki Maciej Ernest 149
Borek Piotr 10
Boretius Georgius 149
Boretius Johann Friedrich 150
Boretius Matthias Ernst 149–163
Bösiger Paul 256
Boy-Żeleński Tadeusz 274
Breyne Johann Philipp 150, 159
Broussais 61
Brown 61
Brückner Martin Gottfried 325
Brzozowski Stanisław 72
Büchner Georg 199
Budrewicz Aleksandra 87
Bułhakow Michaił 275
Buquoi Erdmann Friedrich 317, 318, 323, 324, 325, 326, 328, 330, 331, 333, 335,
336, 337, 340
Bürkl Franz 144
Burleigh Michael 114

C

Camus Albert 37
Carr David 290
Cawthery Jan 154
Chałasiński Józef 297
Che Guevara zob. Guevara Ernesto

Chodźko Witold 106
Chomiuk Aleksandra 99
Chwalba Andrzej 105
Cousins Norman 16
Crell Lorenz Florenz Friedrich von 334
Creys-Physicus de Ludwig 340
Cyrankiewicz Józef 138
Czajkowski Piotr 337
Czechow Anton/Antoni 80, 274
Czejarek Karol 254
Czuperska Anna 143

D

Dante Alighieri 17
Davies Norman 108
Dering-Ossowska Krystyna 143
Descartes René 406
Dietl Józef 49, 51, 58, 59, 60, 61, 66
Dijk Teun A. van 293
Dmitrów Edmund 268
Dobińska Żaneta 122
Döblin Alfred 219–230, 275
Dobrosława (siostra gen. F.S. Składkowskiego) 109
Donner Theresa 167
Drewermann Eugen 211
Dubos René 349, 365
Dybiec-Gajer Joanna 165
Dyczek Berenika 297

E

Edelman Marek 43
Eder Jens 24, 26
Eichendorff Joseph von 206, 216
Eisner Lotte 20, 22
Eliot George 87–102
Elpenor Jakub Eirenophilos 55
Entress Friedrich 135
Erll Astrid 132
Evans Mary Ann 87
Evans Ryszard 154, 155

F

Fabjan Peter 251
Fąfrowicz Biruta 370
Fejkiel Władysław 129–148, 131
Fietzek Elke 28
Fildes Luke 36, 37
Fischer Samuel 202
Fraenkel Albert 200
Freud Zygmunt 82, 182, 208, 275
Freumbilcher Johannes 247
Fried Michał 287, 288, 289
Fryderyk II Wielki 330, 335
Fryderyk Wilhelm I 160

G

Gadamer Hans-Georg 304
Galen/Galenus 38, 61
Głowa Stanisław 137, 138
Goethe Johann Wolfgang von 70, 192
Goffman Erving 133
Gogh Vincent van 199
Götz Aly 115
Goya Francisko 34, 35
Grabski Władysław 106, 107
Grass Günter 255
Griesinger Wilhelm 173
Guevara Ernesto 273
GutsMuths Johann Christoph Friedrich 318, 319, 320, 323, 324, 325, 326, 328, 329, 330, 333, 334, 335, 336, 337, 340

H

Habsburgowie 314
Hafner Gotthilf 212
Hahnemann 61
Halasz Jacek 345
Haller Albrecht von 152, 313, 315
Halpir Jakub 62
Hamilton Dawid 154
Hanowerska Anna 154
Hantl Emil 135
Harrison Elżbieta 154
Hauptmann Gerhart 203

Havers Clopton 151
Heiman Teodor 268
Heine Claudia 204
Hein Günther 255
Helwing Georg Andreas 150, 160
Henrici Heinrich 152
Hertl Michael 201
Hertl Renate 201
Hesse-Bernoulli Mia 202
Hesse Hans 202
Hesse Hermann 181–195, 197–218
Hipokrates 61, 132, 142, 303, 305, 360
Hirszfeld Ludwik 78
Hitler Adolf 131, 136, 137
Hoche Alfred 219
Hoffmann Ernst Theodor Amadeus 337, 338, 340
Hoffmann Heinrich 165–180
Hoffmann Jakub Fryderyk 49, 51, 55, 56, 58, 66
Hoffmann Philipp Jacob 166
Hołuj Tadeusz 138
Honsza Norbert 253, 254, 255
Hora Zbigniew 281
Husserl Edmund 290

I

Indulski Janusz 379, 381, 383, 388
Irena, pielęgniarzka 288

J

Jakobson Roman 304
Janikowski Tobiasz 19
Janowitz Hans 19, 21, 24
Jelinek Elfriede 243
Jenner Edward 153, 159
Jerzy II Hanowerski 154
Jędrzejewska-Wróbel Roksana 45
Jung Carl Gustav 46, 182, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 200, 275

K

Kaczkowski Karol 57
Kant Immanuel 219
Karger André 25, 28

Kielanowski Tadeusz 345–374
Kielar Wiesław 133, 138
Kinderlieb Reimerich 168
Kirst Hans Hellmut 254
Klehr Josef 135
Kleist Heinrich von 199
Kluge Alexander 269
Klukowski Jordan 104
Klukowski Zygmunt 103–127
Kłodziński Stanisław 138
Koch Robert 349
Kohler Ottmar 255
Kolenkovius Anna Maria 150
Kołodziejczyk-Mróz Beata 219
Kononowicz Irena 143
Konsalik Heinz Günther 253–270
Konstancja (córka Reginy Salomei Pilsztynowej z Rusieckich) 62
Kopaliński Władysław 212, 213
Kopeć Maria 143
Koprowski Hilary 406
Korczak Janusz 69–86, 275
Kordek Agnieszka 409
Kos Jerzy Bogdan 281
Kostka Potocki Stanisław 50, 52
Kotarbiński Tadeusz 363
Kowal Grzegorz 69
Kozakiewicz Mikołaj 347, 370
Kracauer Siegfried 19, 20, 21, 26
Kraepelin Emil 221
Krasicki Ignacy 50
Krasucki Piotr 380, 385, 386
Kraszewski Józef Ignacy 87
Krauss Werner 26
Krukenberg Peter 167
Krysiak Mieczysław 113
Kuchowicz Zbigniew 63
Kühner Angela 25
Kunicki Wojciech 254
Kwapiński Jan 111
Kwarta Ignacy 136, 137

L

Langbein Hermann 138
Lang Josef Bernhard 182, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 200, 209, 233
Lausberg Antoinetta 166
Lausberg Marianna Caroline 166
Lavant Christine (właśc. Thonhauser Christine) 231–241, 232
Legatowicz Ignacy Piotr 54
Lem Stanisław 275
Leroy 61
Lewera Dariusz 10, 129, 255
Lewes George Henry 88
Lewin Gerszon 55
Lewin Kurt 82
Lill Karl 138
Linck Johann Heinrich 152
Lipszyc Adam 239
Loth Felicjan 129–148, 131

Ł

Łazarz Radosław 279
Łoniewska Beata 409
Łopuska Izabella 143
Łotakow, sanitariusz 290, 291
Łotman Jurij 304
Łukaszewicz Aleksander 386

M

Maier Emanuel 187
Maitland Charles 151, 154, 155
Majcher Piotr 231
Makowska Maria 113
Makowska Regina Salomea zob. Pilsztynowa z Rusieckich Regina Salomea
Maluga Agnieszka 77
Mann Tomasz 197, 203, 340
Marasiński Cezary 14
Marat Jean-Paul 272
Marchocki, doktor 284
Marczuk-Szwed Barbara 38, 41
Markwalder Franz Xaver 203, 204
Markwalder Josef 203, 204, 210, 211
Marquardt Eva 244
Marroth Benno von 255

Marysia, pacjentka 142
Mayer Carl 19, 21, 24
Mayer Hans 134
May Karol 254
Mesmer 61
Meyer Adolf 221
Mędrkiewicz Jan 107
Michałowicz Mieczysław 145
Michels Volker 199, 201
Miernik Agnieszka 33
Mill John Stuart 88, 96
Miłosz Czesław 33
Mirośław Katarzyna 254
Miśkiewicz Marian 380, 385
Modzelewski Bolesław 112
Molière (właśc. Jean Baptiste Poquelin) 50, 51
Molo Clement 201
Moody Raymond 16
Mörrike Eduard 199, 206, 216
Mossor Stefan 122
Motte Fouqué Friedrich de la 337
Mozart Wolfgang Amadeus 192
Muldner-Nieckowski Piotr 257
Müller, wachmajster 141, 142
Mustafa III 62

N

Nahorski Stanisław 88
Nałkowski Wacław 72
Napoleon Bonaparte 84
Nietzsche Friedrich 78, 83, 210, 219
Nohl Johannes 200
North Maria 154, 155, 158
Novalis (właśc. Georg Philipp Friedrich Freiherr von Hardenberg) 198, 206, 247
Nowakowska Katarzyna 181, 199, 217

O

Okoniewska Katarzyna 135, 136
Olszewski Jan 385
Oribasius z Pergamonu 42
Orłowski Hubert 228
Orzeszka Piotr 88

Orzeszkowa Eliza 87–102
Orzeszyna Stanisław 380, 382

P

Pacholski Jan 311
Pakowski Jan 135
Paluchowski Piotr 149
Paracelsus 42, 61
Paré Ambroży 367
Parkinson David 22
Parsons Talcott 299, 306
Pasteur Louis 349
Paul Jean 206
Pawłow Iwan 352
Pękacka-Falkowska Katarzyna 159
Philipp Carl 167
Pichler Oskar 173
Pilsztynowa z Rusieckich Regina Salomea 49, 61, 62, 63, 64, 65, 66
Pilsztyn (właśc. Pichelstein Józef Fortunat von) 62
Pilszyn Stanisław 62
Platon 38
Plessner Helmuth 14
Plievier Theodor 268, 269
Południak Natalia 253
Pomianowski Jerzy 275
Popiel Bożena 285, 286, 287
Pośpiech, doktor 284
Poznański Edward 71
Prastowski Wiesław 212
Prawdziwska Tera 65
Preller Christian Melchior 317, 320
Prętki Krzysztof 375
Prus Bolesław 72, 81
Prymaka-Oniszk Aneta 107
ps. „Podkowa”, partyzant 119
ps. „Sęp”, partyzant 119
Purtscher Adolf 232
Purtscherowie 232
Pylarinus Jacobus 153

R

Rabelais François 275
Raciborski Adam 50
Radlińska Helena 73
Radłowska Justyna 197
Radvanyi Geza von 256
Radziwił Michał 62
Rason 61
Rein E. Nuissl von 170
Rembrandt 43
Rilke Rainer Maria 201
Rogoż Michał 11
Roller Christian 173
Romańska Anna 409
Rorer-Trzcinska Maria Thekla Michalina 337
Rosner Katarzyna 293
Rudnicki Jacek 271, 401, 409
Rusiecka zob. Pilsztynowa z Rusieckich Regina Salomea
Ruysch Frederik 150

S

Salice-Contessa Karl Wilhelm 337
Salzmann Christian Gotthilf 318
Saunders Cicely 368
Schaffgotsch Christoph Leopold 314
Schaffgotschowie 328, 335
Scherpe, Unterscharführer 135
Scheuchzer Johann Jacob 315, 323
Schopenhauer Arthur 219
Schubert Franz 199
Schweitzer Albert 275
Selye Hans 349, 350
Shadyac Tom 11
Siek Bartłomiej 149
Sikora, podporucznik, doktor 123
Simmel Johannes Mario 254, 255, 259, 267
Sipowicz-Gościcka Anna 143
Skalski Stanisław 122
Składkowski Felicjan Sławoj 109
Sloane Hans 150, 151, 154, 159
Smith Matthew 171
Sobecki Władysław 122

Sobkow Michał 279–295, 297–309
Sontag Susan 246, 279
Spencer Herbert 88
Splett Carl Maria 122
Sprenkel Peter 203
Stahl 61
Stanisław August 62
Steciwko Andrzej 130
Steen Jan 38, 40, 41
Stehr Hermann 203
Steigerthal Georg 154
Strauß Emil 203
Strauss Richard 204
Streitt Franciszk 44, 45
Strządała Agata 49
Sutton Robert 151
Szasz Thomas 233, 234
Szawarski Zbigniew 356
Szczeklik Andrzej 33, 35, 36, 42
Szczepański Jan 297
Szczęśniak Dorota 243
Szeliski hrabia (z Komborni) 138
Sznajderman Monika 279
Sztolcman Gustaw 106
Szwemberg Kazimierz 380, 386
Szymkiewicz Jakub 51
Szyrocki Marian 253

Ś

Śliwicki Zygmunt 140, 143
Śniadecki Jędrzej 49, 51, 52, 53, 54, 55, 66
Świątecka Grażyna 370
Święcicki Zygmunt 88
Świętek Maria 228

T

Taranowicz Iwona 306
Tatar Stanisław 122
Thomas William 297, 298
Thonhauser Christine zob. Lavant Christine (właśc. Thonhauser Christine)
Timonius Emmanuel 153
Tompion Anna 154, 155

Tosiek, kierowca 285, 286
Tralles Balthasar Ludewig 312, 313, 315, 316, 340
Trojanowska, pacjentka 287, 288
Troschel Jakob Elias 316, 336, 340
Tschechowa Vera 256
Tschepius Johann Friderich 160
Tschörtner, farmaceuta 333, 334, 340
Tulp, doktor 43
Turner William 199
Tymowska Katarzyna 380, 386

U

Ulrich Johann Heinrich Friedrich 311, 312, 313, 316, 321, 324, 326, 327, 328,
335, 337, 340

V

Vetter Helmuth 135, 136
Volkmar Johann Tobias 315, 316, 320, 323, 324, 328, 330, 340

W

Waiss Leokadia 35
Walser Robert 199
Wanat Leon 143
Wanda, pielęgniarzka 288
Wasilewski, doktor 284
Wawiłow Danuta 45
Weisflog Carl 337
Weiss Peter 272
Wenger Ruth 186
Werner Johann Wilhelm 159
Wesaliusz 89
Wiene Robert 19–31
Wilczańska Wanda 143
Wilczyńska Stefania 72
Wilhelm I 166
Wiser Maximilian Graf von 201
Wittgenstein Ludwig 304
Wittgenstein Paul 246
Włodarczyk Cezary 379, 380, 386
Wojnar Andrzej 10
Wolff Mathias Nathanael 159
Wolff Maurycy 169

Wolf Hugo 216
Wolsza Tadeusz 122
Wójcik Joanna 261
Wrzosek Adam 58, 59
Wyrwa, komendant 113
Wysocki Jerzy 380, 386

Z

Zahn Georg 199
Zedlitz-Neukirch Leopold von 334
Zeller Bernhard 198, 201
Zeller Ernst 200
Zemlak Karolina 207
Zenka Przemysław 409
Znaniński Florian 297, 298
Zyndram-Kościalkowska Wilhelmina 99, 100

Ż

Żeromski Stefan 36, 72